

Lochem in de Spaanse tijd

Franchois Balochi, de Lochemse wachtmeester

Eddy ter Braak

*“Verbijsterd stáán zijn volgers in hun loop,
Als achter hen Ballochis wakkre hoop
Aanstormt! Pansier en pijrok, bijl en zwaard,
Lansknecht en burger, jong en oud gepaard!”*

Zo voert de dichter A.C.W. Staring in zijn gedicht ‘Lochem behouden’ wachtmeester Balochi op aan de lezer, als Lochems hoop in bange tijden. En bange tijden waren het zeker. Het gedicht speelt namelijk in de Tachtigjarige Oorlog en verhaalt van de poging van de Spaanse troepen om Lochem op de ochtend van 19 oktober 1590 met een truc binnen te dringen om zo de stad te kunnen veroveren. Ze deden dat, zoals u waarschijnlijk wel bekend is, met behulp van als boeren verklede soldaten en drie hooiwagens, waarop nog veel meer soldaten onder het hooi verstopt zaten. Franchois Balochi was de officier van de Staatse troepen, die verantwoordelijk was voor de orde in en de bewaking van de stad. (Voor uitleg over de gekozen schrijfwijze van de naam ‘Franchois Balochi’ verwijs ik u naar het tekstdeel over de naam, dat een aantal bladzijden verderop staat.)

Aquarel van de hooiplukkers bij de Bergpoort (later Smeepoort genoemd), waarschijnlijk van de hand van meester G. Prop

Het was Jan, de zoon van de poortwachter, die de poging ontdekte, toen hij samen met een andere jongen op de brug tussen de twee poorten hooi uit de wagens trok. Hij kreeg echter niet alleen hooi in handen, maar ook een paar laarzen. Staring verwoordde dit gebeuren in zijn gedicht als volgt:

*“Zoo deed hij zeekren dag,
En had, van voor de poort die bergwaart zag,
D'ontheinden weg in 't oog. En, breedgelaân
Kwam, door de kloof des bergs, een hooivracht aan.
Nog een! Nog een! – “Hooi, hooi” roept onze gast*

*“Hier dient op ’t voordeel van de koe gepast:
Het plukken is een regt, dat bij de poort,
In oorlogstij’ en als in vreê, behoort.
Dat handhaaft Jan! Kijkt toe!”*

*De wagen kwam,
Die, ’t voorst van driên, den weg naar ’t stadje nam,
En wrikt het valhek binnen.
Jan is klaar:
Hij plukt – hij plukt – vijf, zes keer na elkaâr –
En vat in ’t lest Twee voeten! En “Verraad!
Moord! Spanjaards! Spanjaards!” gilt hij door de straat.”*

De Spanjaarden kwamen daarop tevoorschijn en kregen hulp van zo’n 300 krijgsmakkers te voet en 150 te paard, die buiten de poort in het veld verborgen hadden gelegen. Ze doodden de wachter aan de poort en vervolgens de 16 anderen in het wachthuis. Bij hun poging de stad verder binnen te dringen, werden ze echter na een ongekend hevig gevecht in de Smeestraat door de in de stad gelegerde Staatse troepen onder de leiding van wachtmeester Balochi, te samen met te hulp gesnelde inwoners, de stad weer uitgedreven. De Lochemers zullen zich mogelijk daarom zo fel verdedigd hebben, omdat ze wisten, wat er in 1571 met de Zutphense bevolking was gebeurd, nadat de Spanjaarden de stad in de winter van dat jaar in handen hadden gekregen. Ze waren namelijk meedogenloos opgetreden tegenover de verdedigers en de andere inwoners van de stad. Mensen werden aan haastig opgestelde galgen opgehangen, sommigen zelfs aan hun voeten, zodat ze een ellendige dood stierven. Anderen werden met gebonden handen in wakken in de bevroren IJssel gegooid. Een aantal inwoners werd naakt de stad uitgejaagd. Velen van hen kwamen om door de vrieskou, waaraan ze werden bloot gesteld. Deze verschrikkelijke gebeurtenis in Zutphen, had, zoals u zult begripen, in andere Staatse steden grote indruk gemaakt.

Sinds de overval aan de Lochemse poort zijn het begrip ‘hooiplukker’ en de namen ‘Francois Ballochi’ en ‘Poorters Jan’ onverbrekkelijk met Lochem verbonden. Lochem heeft haar gemeentecentrum dan ook terecht “De hooiplukker” genoemd. De beide heren kregen veel later ieder een straatnaam toebedeeld.

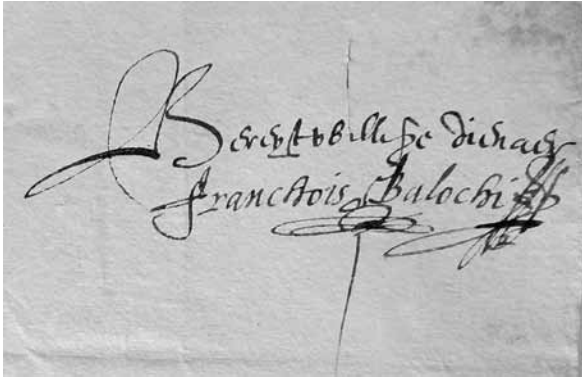
Hiernaast een afbeelding van een niet erg bekend schilderij van K.F. Bombled (1822-1902), dat de strijd bij de Bergpoort (nu Smeepoort genoemd) te Lochem verbeeldt, nadat de Spanjaarden ontdekt zijn.

Het verhaal over de mislukte poging der Spanjaarden om Lochem binnen te dringen, is in vele vormen in boeken terug te vinden.

Voor de kinderen is er het boek *De hooiplukkers van Lochem* met daarin het prachtige verhaal van P. de Zeeuw. Jan, de zoon van de poortwachter, krijgt in dit boek een voorname rol, net als trouwens in het gedicht van Staring. In werkelijkheid schijnt de rol van ‘Poorters Jan’ zich beperkt te hebben tot de ontdekking van de Spanjaarden in het hooi der wagens. Nergens is sprake van zijn meevechten in de strijd, die daarna losbrandde. Bovendien was Poorters Jan op dat moment in werkelijkheid al geen jonge knaap meer! Als de roepnaam Jan juist is, dan moet het J(oh)an Pauwen zijn geweest. De familie Pauwen leverde namelijk al een paar generaties lang de wachters aan de Bergpoort. En de enige Jan in de familie was de op dat moment ongeveer 30-jarige Jan Pauwen, die in 1585 getrouwd was en in 1590 al twee kinderen had. Zijn oudste zoon heette ook Jan, maar was in 1590 slechts 4 jaar oud! Maar het is en blijft een prachtig verhaal.

Zo is Franchois Balochi door K. van Lent in beeld gebracht in het kinderboek *De Hooiplukkers van Lochem*

Handtekening van Franchois Balochi in een brief, geschreven als wachtmeester te Lochem.

Volgens het tijdschrift *De Nederlandsche Leeuw*, uitgave van het Kon. Ned. Gen. voor Geslacht- en Wapenkunde, moet hij rond 1575 onder de naam Franciscus van Baloch in Utrecht getrouwd zijn. Officiële gegevens over dit huwelijk zijn, jammer genoeg, niet bewaard gebleven. Dat komt waarschijnlijk, doordat tijdens de beide Beeldenstormen in Utrecht (1566 en 1582) de meeste (katholieke) doop-, trouw- en begrafenisboeken verloren zijn gegaan.

De handtekening van Franchois Balochi onder de notariële akte uit 1629

Balochi, Baloch, Balochus, Balochio, Balochius, Balocus, vele namen voor één en dezelfde persoon

Vooraf de opmerkelijke, on-Nederlandse achternaam Balochi bracht me er toe, om mijn speurtocht te beginnen. Waar kwam iemand met een dergelijke naam toch vandaan? Was hij een nakomeling van een huursoldaat uit Balloch in Schotland (ons leger kende in die tijd veel Schotse huurlingen)? Of waren zijn voorouders afkomstig uit Balochistan in Azië?

De werkelijkheid bleek anders te zijn. De naam (Van) Baloch(i) is ontstaan uit een verbastering van de naam van de plaats Balocco, een klein plaatsje in het tegen Lombardije aangelegen gebied Piemonte (Noord Italië). Daar kwamen zijn voorouders dus vandaan. Uit de naam Bal(l)occo is waarschijnlijk langzamerhand via Balock en Balocus de achternaam Baloch(i) ontstaan, al dan niet met 'van' ervoor).

Franchois Balochi was dus een afstammeling van de destijds in ons land niet zo populaire groep der Lombarden (hier vooral bekend als geldleners en – wisselaars). Ze waren niet zo geliefd vanwege de hoge rentes, die ze vroegen aan burgers in financiële nood.

Over de juiste schrijfwijze van de naam Franchois Balochi bestaat nog al wat onduidelijkheid. In Lochem heet de straat, die naar hem genoemd is de Francois Ballochilaan. Toch is er in dit artikel gekozen voor de schrijfwijze 'Franchois Balochi'. Deze keuze heeft te maken met het feit, dat in de tijd, dat Balochi in Lochem verbleef, hij zijn brieven met deze schrijfwijze van zijn naam ondertekende. U kunt het zien in het hiernaast afgebeelde voorbeeld, afkomstig uit één van zijn brieven, te vinden in het Regionaal Archief te Zutphen. Omdat dit verhaal over hem met Lochem als uitgangspunt is geschreven, is er gekozen voor de schrijfwijze Franchois Balochi.

Het is eigenlijk heel lastig om te zeggen, hoe de correcte schrijfwijze van zijn naam moet zijn. Hij heeft namelijk de naam Balochi niet voortdurend gebruikt. Nog in Lochem wonend, noemde hij zichzelf in 1603 in een verzoek om een octrooirecht aan de Staten-Generaal Franchois de Baloch.

Maar daarnaast vinden we de naam van 'onze' wachtmeester' in de archieven nog in een aantal andere varianten terug, zoals Balochy, Balochij, Balochus, Balochius en zelfs Balochio (al deze namen al dan niet met dubbel 'l').

In het laatste officiële stuk waaronder zijn handtekening staat, een notariële akte uit 1629, vinden we hem vermeld als Franchois Baloch, dit keer dus zonder 'de' of 'van' voor de naam!

Franchois Balochi, zoon van een Utrechtse lommerdhouder

Als we iets over personen uit het verleden te weten willen komen, konden we tot niet zo lang geleden niets anders doen dan zelf een bezoek te gaan brengen aan de archieven her en der over het land verspreid. Gelukkig biedt het internet ons tegenwoordig meer mogelijkheden.

Tot voor kort hadden we er geen idee van, waar Franchois Balochi vandaan kwam, voor hij zich in Lochem vestigde. Al helemaal niet waar hij geboren en opgegroeid was en wie zijn ouders waren. In welke archieven moest je daarnaar gaan zoeken?

- ³⁵ Ich verdanke diese Hinweise meinen Kollegen Hans van de Venne und Frans Slits. Siehe Reussens: *Matricule de l'Université de Louvain*. Bd. 4, hg. von A. Schillings (wie in Anm. 5). Genannt werden als Spieler: Cornelius Pynsen vander A (nicht immatrikuliert); Petrus Laurimanus (vielleicht der Bruder des Cornelius, nicht immatrikuliert); Franciscus Balochus Passeuallij F. cum fratre (Februar 1563, Franciscus und Joannis Passevalli Balochi, Ultrajectenses, »Castrenses divites«, S. 649, Nr. 197–198); Petrus ab Holart (Februar 1563, Petrus filius Petri ab Holart, Ultrajectensis, »Castrenses divites«, S. 649, Nr. 186);

Voetnoot 35 uit het artikel 'Cornelius Laurimanus als Dramatiker' door Jan Bloemendal

Dank zij het internet is er aan deze bijna totale onbekendheid met het verleden van Franchois Balochi, min of meer door toeval, goeddeels een eind gekomen. Bij het zoeken op varianten van de naam Balochi lokaliseerde de zoekmachine op het internet ene 'Balochus' op een site over het boek *Das lateinische Drama der Frühen Neuzeit*. In dit boek, dat integraal op het internet te lezen is, staat een artikel van J. Bloemendaal over de Utrechtse rector Cornelius Laurimanus. En in dit artikel komt behalve de naam van een Franciscus Balochus Passeuallij ook die van een Franciscus Parcevalij Balochi voor, zoals u in bovenstaande afbeelding kunt zien. Het blijkt hierbij om één en dezelfde persoon te gaan en wel 'onze' Franchois Balochi.

Hij moet als ongeveer 12-jarige mee hebben gedaan aan een theaterstuk van Laurimanus. Dit stuk, genaamd 'Esthera regina', een komisch drama, werd in 1560 voor het eerst opgevoerd bij de inwijding van een nieuwe aanbouw van de Utrechtse Buurkerk. Maar niet alleen hij had er aan meegedaan, ook een broertje van hem: "*cum fratre*" (zie voetnoot 35 hierboven).

Volgens de vermelding tussen haakjes in de voetnoot deden beiden in 1563 weer mee aan een uitvoering van het stuk, nu echter onder de naam Balochi. Nu staat ook de naam van zijn broer, Joannes, vermeld. Bovendien staat er dit keer bij, dat beide knapen in genoemd jaar ingeschreven stonden aan de universiteit van Leuven.

De Sint Hiëronymusschool te Utrecht

Waarschijnlijk waren de broers in 1560 nog leerlingen van Cornelius Laurimanus, die rector was van de Sint Hiëronymusschool, de Latijnse school van Utrecht. Het was in die tijd op deze school de gewoonte, dat de rector van de school eens per jaar een stuk schreef, dat door leerlingen in het openbaar in de stad werd uitgevoerd.

De school had een heel goede naam. Daardoor zaten er veel nakomelingen van belangrijke Nederlandse families op de school. De leerlingen werden er opgeleid voor een leven als hogere geestelijke of kanunnik, of tot "*notarii publici*" (die alle openbare akten opmaakten). Diegenen, die nog hogerop wilden, na het volbrengen van hun studie aan de Utrechtse school, gingen destijds naar de universiteit van Parijs en Leuven.

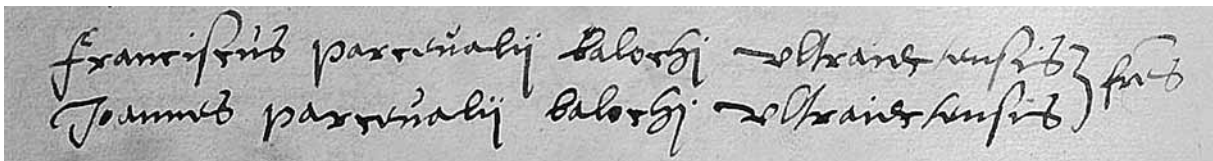
Dat blijken ook de beide broeders Balochi te hebben gedaan. Zoals eerder vermeld, is hun naam terug te vinden in het 'Matrikel' (lijst van ingeschrevenen) van de universiteit van Leuven, voor het jaar 1563. Aan het feit, dat bij hun naam staat, dat ze uit Utrecht afkomstig waren, kunnen we concluderen, dat de broers daar in ieder geval een deel van hun jeugd hebben doorgebracht.

Ze waren ingeschreven onder de kolom "*Castrenses divites*" (de groep der rijken). Naast deze groep kende men namelijk nog twee groepen, de "*Nobiles Castrenses*" (de groep der edelen) en de "*Castrenses pauperes*" (de groep der onbemiddelden). We weten dus nu ook, dat de beide broers uit een welgesteld gezin kwamen.

We weten niet, wanneer Franchois of zijn broer de universiteit heeft verlaten. Franchois heeft waarschijnlijk alleen de laagste graad behaald, die van ‘baccalarius’. Dit gezien de tijd, die hij in Leuven doorbracht. Voor hogere graden zou hij meer tijd nodig hebben gehad. Verderop kunt u lezen, dat hij ongeveer drie jaar later, rond 1566, al als raadsheer in dienst was van de graaf van Egmond. Hij kan dus nooit lang aan de universiteit gestudeerd hebben.

Franchois Balochi en zijn Utrechtse familie

Dank zij de vermelding in het artikel van Jan Bloemendal weten we nu iets meer over de jeugd van ‘onze’ wachtmeester. En we weten, waar we verder moeten gaan zoeken, namelijk in de archieven van Utrecht. De beide broers zijn inderdaad in het originele inschrijfboek, ‘Matrikel’, van de universiteit van Leuven voor het jaar 1563 te vinden (zie de afbeelding hieronder). Bij hun vermelding staan nog twee belangrijke gegevens. Tussen zowel de voor- en achternaam van beide broers staat namelijk een patroniem en wel ‘Parcevalij’. Hierdoor weten we, dat de voornaam van hun vader Parceval luidde. De vermelding “*Ultratrajectis*” achter beider namen wil zeggen, dat ze uit de stad Utrecht kwamen.

De originele inschrijving van de broers Balochi in het Matrikel van de universiteit van Leuven in 1563.

Met deze gegevens kon er wat gericht worden gezocht naar de familieachtergrond. Vader Parceval Balochi blijkt onder deze naam echter niet in de registers van het Utrechtse Archief te vinden te zijn. Gelukkig doken in de *Registers van Transporten en Plechten* (deze gaan over de overdracht van en hypotheeken op huizen) wel varianten op zijn naam op, die me verder hielpen, namelijk Pascheval Baloch, Parchevall de Bel(1)oqui(s), Parchevall Balocus en Parcheval Balloch. Al deze namen hebben betrekking op één en dezelfde persoon: de vader van Franchois en Joannes Balochi. Eén van de bladen in het ‘Register van Transporten en Plechten’ laat een duidelijke link zien. Parcheval Belogui droeg op 11 maart 1573 een huis over aan zijn zoon Franchois en diens vrouw Juliana. Franchois staat hier vermeld onder de naam “*Francoys Bellockx, soon van Parcheval*”.

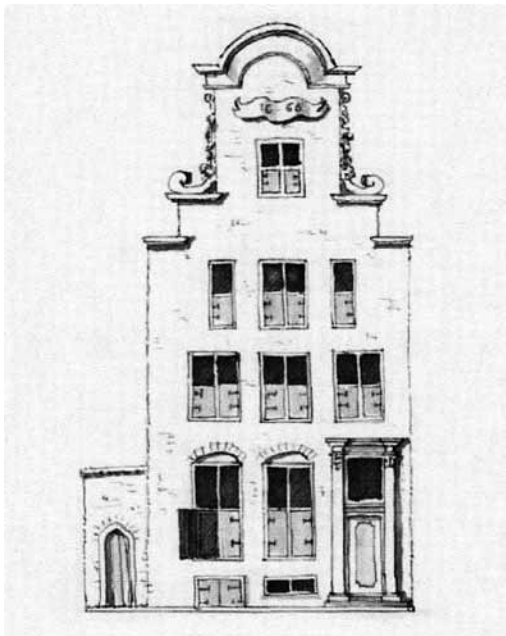
Verder kon ik over Franchois Balochi in het Utrechts Archief niets vinden. Het internet bracht me gelukkig toch verder op weg.

Onder de naam Parcheval Balocus vinden we de vader van Franchois Balochi op het internet in de archieven terug als houder van de “*tafel van leninghe*” (bank van lening) in de stad Utrecht. Deze nering, die voor christenen vanwege het kerkelijk verbod op het vragen van rente verboden was, kon destijds zeer lucratief zijn. Dit vanwege de hoge rentepercentages die men vroeg, oplopend tot 50%, in een uitzonderlijk geval tot 80%. Het beroep werd in ons land vanwege het kerkelijk verbod vroeger uitgeoefend door buitenstaanders: Joden en Lombarden (uit de Italiaanse streek Lombardije en uit het ernaast gelegen Piemonte). Vanwege de Lombardische afkomst van de meeste pandhouders werd de bank van lening meestal ‘de lommerd’ (eerst ‘de lombard’ en dat veranderde via ‘de lomberd’ in ‘de lommerd’) genoemd. In de Groninger Archieven zijn brieven aanwezig, die laten zien, dat “*Parceval Balocus, houder van de bank van lening te Utrecht*”, in 1570 een poging had gedaan om een octrooi (recht) te krijgen voor een soortgelijke bank te Groningen. Het verzoek werd afgewezen.

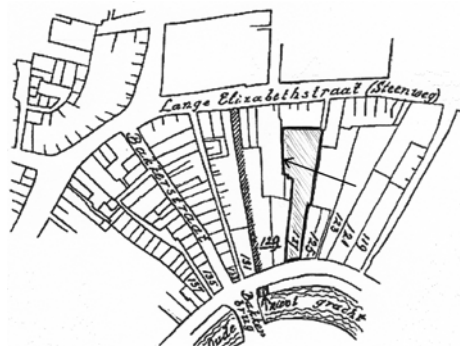
Dat de houders van de bank van lening in die tijd niet bij iedereen geliefd waren, blijkt wel uit de volgende tekst uit het boek *Tussen commercieel en sociaal krediet, ontwikkeling van de Bank van Lening* door H.A.J. Maassen:

Toch bewogen de families van de bankhouders zich vaak in voornamen kringen. Dat had er alles mee te maken, dat de vorsten in wiens gebied zij opereerden, graag van hun financiële diensten gebruik maakten om in staat te zijn hun kostbare huishoudingen en hun oorlogen te kunnen financieren. Het gezin Balocus/Baloch moet, gezien hun welvaart, de plek waar ze hebben gewoond en het feit dat in ieder geval twee van hun zonen met dochters uit een vooraanstaande familie konden trouwen, een redelijk geaccepteerd leven hebben geleid.

Zowel van de zijde der Kerk, als van die der burgers rezen ernstige protesten tegen de tafelhouders, hun praktijken en hun levenswijze. Een door Karel V op 30 jan. 1545 te Utrecht gegeven ordonnantie vermeldt, dat de woekeraars, houdende Taeffels van Leeninge zich niet ontzien dagelijks te ‘verkeren ende converseren’ met onze onderzaten, de burgers; dat zij voorts ‘als lieden van eer’ ter kerke gaan, alles tot ergernis van goede lieden, in het bijzonder aangezien de bedoelde woekeraars in het openbaar en naar rechte zijn geëxcommuniceerd. In de ordonnantie wordt aan alle tafelhouders, benevens degenen die deel hebben in, vennoot zijn, of bij de administratie van een tafel werkzaam zijn (de dienaren en factors) op straffe van verlies van hun octroy en overige daarop gestelde straffen verboden gedurende ‘den goddelijcken dienst’ de kerken te betreden.

Het huis 'Proeysenburch' in Utrecht naar een tekening van L.P. Serruier.

Op dit kaartje staat het perceel grond behorende bij de 'Proeysenburch' aangegeven met nummer 127.

Dat de familie in Utrecht een welgesteld leven heeft geleid, blijkt wel uit het grote huis (Oudegracht 127) waarin ze woonden. Het huis droeg de naam 'Proeysenburch'. Dit, omdat het vroeger eigendom van het magistratengeslacht de Proeys was geweest. Het behoorde (en behoort nog steeds) tot de zogenaamde Utrechtse 'stadskastelen'. Op de koopakte van Parcheval Balocus staat vermeld over het huis: "*Alinge (gehele) huijsinge ende hoffstede metten twee*

poorten ende poortwegen d'een voor ter straten, d'ander achter aan de Steenwech."

Het terrein telde dus niet alleen het huis Proeysenburch, maar ook nog een kleiner huis (op de akte aan gegeven als 'hoffstede'). Interessant is nog, dat zich in het Utrechtse Archief enkele stukken bevinden met als titel "*Stukken betreffende het huis 'Proeysenborgh', ook wel genaamd 'De oude Lombard'.*"

Franchois Balochi als raadsman, secretaris en officier in het Staatse leger

In het Utrechts Archief bevindt zich een notariële akte uit 1629, waarin sprake is van een "*Sr. Franchoys Baloch, gewesene lestlijck onder andere hoge offitie (= ambt) van oorloge, Raet van de doorluchtige ende hoochgeboren furst ende heere die Grave van Egmont Lamoraal.*"

Het gaat hier zeker om Franchois Balochi, de Lochemse wachtmeester. Dat is duidelijk te zien aan de handtekening op het document. (Zie de afbeelding op bladzijde 5)

Opmerkelijk is, dat deze akte gaat over een universeel, maar geheim medicijn "*om alle siecten ende crancten (die eniger maniren curabel zijn) te helpen genesen*".

Franchois Balochi verkoopt de bereidingswijze van dit medicijn aan de Utrechtse mr. Ernst van de Wall, "*medecijn ende chirurgijn, gegaieert van de heeren regierders ende borgemeesters der stadt van Utrecht.*"

Lamoraal, graaf van Egmond

Uit bovenstaande zouden we de indruk kunnen krijgen, dat Franchois Balochi in Leuven geneeskunde had gestudeerd, maar het kan ook zijn, dat hij de informatie van een familielid (zijn oudste zoon of een zoon van een broer van hem) heeft gehad, die rond die tijd apotheker was in Leiden.

Waar het bij het bovenstaande vooral om gaat, is dat het ons laat zien, dat hij na zijn Leuvense studie, ergens tussen 1566 en 1568, raadsman is geweest van Lamoraal, graaf van Egmont. Dat kan niet later zijn geweest, want Van Egmont werd in 1568 samen met de graaf van Horne, na door de Raad van Beroerten (eigenlijk in opdracht van Philips II) ter dood te zijn veroordeeld voor hoogverraad, op de Markt van Brussel onthoofd. Hun persoonlijke secretarissen werden op nog gruwelijker wijze gestraft. Onder massale belangstelling werden ze later dat jaar in Brussel zo wreed op het rad gefolterd, dat ze naar een stoel moesten worden gesleept en vast gebonden om te worden onthoofd.

Als de naam van Franchois Balochi daarna weer in de archieven opduikt, is dat in maart 1580. In een vermelding in het Gelders Archief te Arnhem lezen we, dat Franchois Balochi (in ieder geval voor de jaren 1578 en

1579, maar mogelijk ook nog in 1580) secretaris was van Johan van Nassau, de stadhouder van Gelre en Zutphen. Deze verliet echter een jaar later de Nederlanden, omdat hij zich niet kon vinden in de Fransgezinde politiek van zijn broer Willem. Hij keerde terug naar het familieslot Dillenburg in Duitsland. Johan van Nassau, was in tegenstelling tot Lamoraal van Egmond een fervente calvinist, die het katholicisme in ons land het liefst wilde uitroeien.

Franchois Balochi raakte waarschijnlijk na het vertrek van Johan van Nassau zijn positie van secretaris van de Gelderse stadhouder kwijt. We vinden hem tenminste later in het jaar 1580 terug in dienst van het leger. In augustus van datzelfde jaar verstuurde hij namelijk een missive aan de griffier van het Gelderse Hof. Daaruit blijkt, dat Franchois Balochi op dat moment gelegerd was te Wesel aan de Rijn, gelegen tussen het Ruhrgebied en de Nederlandse grens bij Bocholt.

Tijdens de zoektocht op het internet bleek, dat de naam Francois Balochi ook meerdere keren voorkomt in de *Resolutiën Staten Generaal*, integraal op het internet in te zien. Zo krijgen we nog wat meer inzicht in het leven van 'onze' wachtmeester. We komen er zo ook achter, dat hij meerdere zoons had, die allen in het Staatse leger hebben gediend.

In de *Resolutiën Staten Generaal* van 3 oktober 1580 staat vermeld, dat Franchois Balochi samen met zijn broer Julius, op voordracht van "Zyne Hoogheyt", van de Staten Generaal het recht krijgen om voor de Staat de vijfde penning te innen "hercommende van allen buiten, rantzoenen ende proffiten, aengebracht by die vrybuyters".

In een kopie van de officiële akte is te lezen, dat beiden op dat moment al jaren in dienst van het leger waren, beiden als officier. Ze hadden toen blijkbaar ook al zoveel relaties en zo'n staat van dienst opgebouwd, dat de Staten Generaal hen deze lucratieve functie gunden. Het was een taak, die ze naast hun gewone legertaak uitoefenden. Zo'n functie was interessant, omdat ze er goed aan konden (bij)verdiene. Wat was de reden voor de inning van deze vorm van belasting? Soldaten was het toegestaan om tijdens en na de strijd buit te maken, zogenaamde "vrije buit". Deze buit vormde naast de soldij een belangrijke bron van inkomsten voor hen. Ze moesten echter wel een vijfde deel van de opbrengst aan de Staat, hun opdrachtgever, afstaan. De Staat moest voldoende geld binnen zien te krijgen om haar legers te kunnen betalen. Zo ging het ook met de krijgsgevangenen. Voor hun vrijlating moest een bedrag, een "rantzoen" worden betaald. Ook hiervoor gold de vijfde penning op alle buit etc.

In 1581 duiken de namen van Franchois en Julius Balochi weer op inzake een ander mogelijk lucratief bijbaantje. Julius heeft de Staten-Generaal verzocht hem toe te staan om valse munten op te sporen. Deze zouden de staat grote schade toebrengen. Hij geeft aan "eenige weete en secreete kennisse te hebben van genoemde Contraventien". Hij wil ze op eigen kosten opsporen. Zijn verdienste zou dan moeten bestaan uit de vergoeding van waarde van twee derde deel van de opgespoorde verboden gouden en zilveren munten.

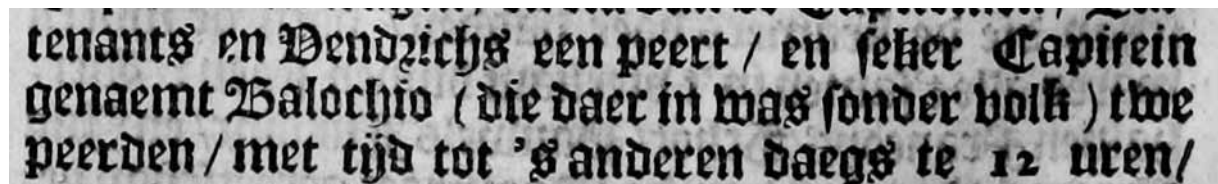
Aartshertog Mathias van Oostenrijk, door de Staten-Generaal tot landvoogd van de (opstandige) Nederlanden benoemd (van 1577 tot 1581). Hij is de "Zyne Hoogheyt" op wiens voordracht de gebroeders Balochi tot commissarissen van de vijfde penning werden benoemd.

In februari 1581 blijkt ook broer Franchois Balochi gecommitteerd te zijn om “overall binnen de landen, steden, heerlicheden ende dorpen van die Naerder Geunieerde Provinciën te vervolgen en achterhalen ende saiseren alle penningen goudt ende silver, die onbehoorlick zijn gemunt in eenige haechemunte ofte anderssins.”

De *Resolutiën Staten-Generaal* van 1583 laten ons zien, dat er een compagnie Balochyt (=Balochi staat er achter vermeld) gelegerd was te Diest in Belgisch Vlaanderen (niet ver van Leuven). Aangezien er in dezelfde periode in deze *Resolutiën* een vermelding staat over een “*Hans Ghysels, cornet van Franchois Ballochi*”, die meldde dat de vijand Diest belegerde, is het aan te nemen, dat Franchois Balochi de kapitein was, die deze compagnie (destijds “vendel” genoemd) aanvoerde. Het was in die tijd de gewoonte om een compagnie naar de bevelvoerder, de kapitein, te noemen.

Het boek *Oorsprongk, begin, en vervolgh der Nederlandsche oorlogen, beroerten, en borgerlyke oneenigheden* van Pieter Christiaensz. Bor uit 1680 laat ons ook zien, dat Franchois Balochi, al was het onder een enigszins andere naam, namelijk die van “*Capitein Balochio*”, in de belegerde stad Diest verbleef. Opmerkelijk is, dat hij in de stad Diest verbleef zonder zijn manschappen! Waarschijnlijk was hij in de stad aanwezig, toen de Spaanse troepen de stad gingen belegeren.

De burgerij van de stad, die de overmacht van de belegeraars zag, dwong het garnizoen de stad aan de Spanjaarden over te geven. Ze wilden zo voorkomen, dat als de Spanjaarden de stad met strijd zouden moeten veroveren, ze dan mogelijk wraak zouden nemen op de inwoners. De kolonel van het garnizoen moest de overgave wel toestaan en mocht daarna onder voorwaarden met zijn soldaten uit de stad vertrekken. Zij mochten van hun bezittingen meenemen, wat ze dragen konden. Elke kapitein, stadhouder en vaandrig mocht één paard meenemen, maar om een onbekende reden werd aan kapitein Balochi(o) twee dieren toegestaan! (Zie de tekst hieronder.)

tenants en Vendzichs een peert / en seker Capitein
genaemt Balochio (die daer in was sonder volk) twee
peerden / met tijd tot 's anderen daegs te 12 uren/

Dit was het eerste deel van het verhaal over Franchois Balochi. Het slot, met bronvermelding en literatuurlijst vindt u in de volgende uitgave van ‘Land van Lochem’.